Eduskunnan lakivaliokunta

Lounais-Suomen poliisilaitoksen lausunto kansalaisaloitteeseen koskien kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamiseksi (KAA 5/2020 vp)

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt Lounais-Suomen poliisilaitoksen lausuntoa kansalaisaloitteeseen (KAA 5/2020 vp) koskien kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamiseksi. Kansalaisaloitteessa ehdotetaan lakimuutosta, joka *poistaa rankaisemisen kannabiksen käytöstä, omaa käyttöä varten tapahtuvasta pienen määrän hallussapidosta ja muutaman kannabiskasvin kasvattamisesta omaan käyttöön*. Lounais-Suomen poliisilaitos ei kannata kansalaisaloitteessa esille tuotua ehdotusta ja haluaa tuoda esille seuraavat asiaan liittyvät näkökulmat.

Tilastojen valossa huumausaineiden käyttö on lisääntynyt kaikissa ikäryhmissä, myös lasten ja nuorten keskuudessa. THL:n vuonna 2018 tekemän kyselytutkimuksen mukaan kannabis on yleisin Suomessa käytetty huumausaine. Huumekyselyn mukaan 15–69 -vuotiaassa väestössä joskus kannabista kokeilleiden osuus oli 24 prosenttia. Naisista kokeilleita oli 19 prosenttia ja miehistä noin 28 prosenttia. Kokeilut painottuvat nuorten 25–34 -vuotiaiden aikuisten ikäluokkaan, joista lähes puolet (44 prosenttia) oli joskus elämänsä aikana kokeillut kannabista (THL Huumetilanne Suomessa 2020). Huumekuolemissa vuonna 2019 kannabiksen käyttöä löydettiin 156 tapauksessa yhteensä 433 kuolemantapauksesta. Nuorten (15-24 v) huumekuolemien määrä on kasvanut v. 2015 - 2019 noin 30 prosenttia.

Lounais-Suomen poliisilaitoksen alueella on vuoden 2021 aikana (1.1.-28.11.2021) kirjattu 2200 huumausaineen käyttörikosta, joista kannabiksen käyttöä tai hallussapitoa on ollut 1565 tapauksessa (71 % kaikista). Tarkennuksena voidaan todeta, että näissä 1565 tapauksessa on osassa ollut kyseessä kannabiksen lisäksi myös joku muu huumaava aine. Yhteensä 108 alle 18-vuotiasta on ollut epäiltynä em. ajanjaksolla huumausaineen käyttörikokseen.

Poliisilaitos katsoo, että kyseisen ehdotuksen toteutuessa lapsia ja nuoria ei pystyttäisi tarpeeksi suojelemaan huumausaineiden haitallisilta vaikutuksilta ja vaarana on, että heille voitaisiin ilman rangaistuksen uhkaa toimittaa

huumausaineita, jotka vaarantaisivat heidän fyysisen ja henkisen kehityksensä sekä terveytensä hyvin haavoittuvassa elämänvaiheessa.

Kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamisella olisi vaikutusta myös liikenneturvallisuuteen. Lounais-Suomen poliisilaitoksen alueella on vuoden 2021 aikana (1.1.-28.11.2021) kirjattu 2169 rikosilmoitusta rattijuopumuksesta tai törkeästä rattijuopumuksesta. Kannabiksen epäillään olleen vaikuttavana aineena näistä rikoksista yhteensä 534 tapauksessa. Huumausaineiden käytön yleistyminen liikenteessä on merkittävä riski; huumausaineiden käyttö heikentää kuljettajan huomio- ja toimintakykyä. Poliisilaitoksen mielestä ei voida pitää suotavana yleisen järjestyksen ja turvallisuuden näkökulmasta sitä, että teillä, vesillä ja ilmassa voitaisiin liikkua huumausaineen vaikutuksen alaisena ilman rikosoikeudellisen seuraamuksen uhkaa.

Poliisilaitos näkee myös ongelmallisena sen, että tietyt merkinnät eivät enää näkyisi rekistereissä ja sitä kautta turvallisuusselvityksissä. Tämä tarkoittaisi pahimmillaan sitä, että tiettyihin ammatteihin tai virkoihin valikoituisi päihderiippuvaisia henkilöitä, mikä aiheuttaisi viranomaisille ja yrityksille merkittävän uhan. Myös vaikutukset asevelvollisuuteen olisivat dramaattiset, sillä päihderiippuvuus todennäköisesti uhkaisi aivan uudella tavalla kokonaisia ikäluokkia ja lisäksi palvelus päihderiippuvaisena ei tosiasiallisesti olisi edes mahdollista. Rangaistavuuden poistuessa poistuisi todennäköisesti myös toimivalta suorittaa testausta.

Kannabiksen käytön ja hallussapidon rangaistuksella on selvä ennalta estävä vaikutus. Rangaistavuus nostaa kynnystä kannabiksen kokeilemiseen ja käyttöön huomattavasti. Käytön ja hallussapidon laillistaminen lisäisi tuntuvasti kannabiksen käyttöä etenkin nuorten keskuudessa ja lisäisi siitä seuraavia haitannaisvaikutuksia. Kannabiksen yleisesti tiedossa olevista terveyshaitoista Lakivaliokunta vastaanottanee lausuntoja sosiaali- ja terveysviranomaisilta, joten siihen ei Lounais-Suomen poliisilaitoksen lausunnossa oteta enempää kantaa.

On yleisesti tiedossa, että ns. porttiteorian vuoksi kannabiksen käyttö madaltaa kynnystä siirtyä vaarallisempien huumausaineiden käyttöön. Enemmistö erittäin vaarallisten huumausaineiden (esim. amfetamiini, heroiini, kokaiini) käyttäjistä on aloittanut huumausaineiden käytön kannabiksella. Sallimalla jonkin tietyn huumausaineen käytön ja hallussapidon yhteiskunnan tulee varautua siihen, että myös muiden huumausaineiden käyttö lisääntyy.

Kannabiksen päihdekäyttäjät puolustelevat omaa käyttöään usein lääkekäytöllä tai viihdekäytöllä. Kannabista ei sellaisenaan ole luokiteltu lääkeaineeksi, mutta lääkkeeksi jalostettuna ja lääkärin valvonnassa käytöstä voi olla hyötyjä tiettyjen sairauksien hoidossa. Useat suomalaiset tilaavat laittomasti kannabistuotteita ulkomailta, joissa tuotteet ovat laillisia, mutta joilla ei ole myyntilupaa Suomessa. Kannabista ei tule laillistaa lääkinnälliseen käyttöön, vaan kehittää ja selvittää mahdollisuuksia kannabisvalmisteiden

myyntilupien lisäämiseen Suomessa ja niiden tarkkaan harkittuun käyttöön lääkärin määräyksellä ja valvonnassa. Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan käsitys ns. omasta tai viihdekäytöstä on epärealistinen.

Kannabiksen käytön ja hallussapidon laillistaminen ei poistaisi kannabiksen laitonta katukauppaa. Kannabiksen viihde- ja päihdekäyttäjät eivät suinkaan kaikki itse halua, viitsi tai osaa kasvattaa kannabista vaan ostavat sen sieltä mistä se on helposti ja nopeasti hankittavissa. Kannabiksen käytön laillistaminen ja sen mukana tuoma kannabiksen käytön lisääntyminen päinvastoin lisäisi laitonta huumausainekauppaa. Huumausaineiden kauppiaat saisivat lisää asiakkaita ja kannabiksen käyttäjille tarjottaisiin ostettavaksi tai kokeiltavaksi kannabiksen ohella todennäköisesti myös muita huumausaineita. Samoin käyttäjät rahoittavat huumeiden hankintaansa useasti mm. omaisuusrikoksia tekemällä.

Suomessa paljastetaan vuosittain useita kymmeniä ammattimaisia kannabiskasvattamoja. Näissä kasvattamoissa kasvatetaan myyntiä varten kymmeniä, satoja, jopa tuhansia kannabiskasveja eli toiminnalla tavoitellaan suurta taloudellista hyötyä. Kannabiksen käytön laillistamisella ja sen johdosta väistämättä tapahtuvalla käytön lisääntymisellä myös kannabiksen ammattimainen kasvatus lisääntyisi kysynnän kasvaessa.

On huomioitavaa, että kannabiksen käytön ja hallussapidon rangaistavuus ei tarkoita sitä, että poliisi huumausaineen käyttörikoksen paljastuessa automaattisesti siirtäisi asian syyteharkintaan tai kirjottaisi epäillylle sakkovaatimuksen. Poliisi antaa huumausaineen käyttäjälle aina hoitoonohjausta, tukee tätä hoitoon hakeutumisessa sekä osoittaa, mistä hoitoapua on paikkakunnalla saatavissa. Arvioinnin varsinaisesta hoitotarpeesta tekee terveydenhuollon ammattilainen. Hoidon tavoitteena on saada huumausaineen käyttäjä lopettamaan huumausaineiden käyttö. Hoitoonohjauksen tarve korostuu ensikertalaisilla ja nuorilla henkilöillä. Huumausaineen käyttörikosta koskevassa esitutkinnassa selvitetään riittävästi sekä epäillyn henkilön että teon taustaa, jotta saadaan riittävästi tietoa eri seuraamusvaihtoehtojen ja jatkotoimenpiteiden arviointia varten. Epäillyltä tiedustellaan, onko hän jo hoitosuhteessa ja ellei ole, hänelle annetaan hoitoonohjausta.

Myös huomautuksen antaminen on yksi laittomaan toimintaan puuttumisen muoto ja voi huumausaineen käytön lopettamisen kannalta johtaa usein parempaan lopputulokseen kuin ankarammat seuraamukset. Rangaistus ei ole ratkaisu huumeriippuvuudesta eroon pääsemiseksi, vaan siihen tarvitaan huumausaineen käyttäjän ja eri toimijoiden välistä saumatonta yhteistyötä. Poliisin ja syyttäjän lisäksi keskeisiä tahoja ovat sosiaali- ja terveydenhuollon julkiset ja yksityiset toimijat.

Nopean ja yhdenmukaisen rikosoikeudellisen puuttumisen ohella huumausaineen käyttörikoksissa tulee huomioida myös muiden viranomaistoimien tehokkuuden lisääminen erityisesti alle 18-vuotiaiden ja huumeriippuvaisten

osalta. Toimenpiteistä luopumisen riittävänä perusteena on jo sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymään hoitoon hakeutuminen.

Monia vaihtoehtoja sisältävä puuttumisjärjestelmä käyttörikoksiin toimii selkeästi porrastetulla ja johdonmukaisella tavalla. Poliisin ja syyttäjän välinen yhteistyö on hyvin ohjeistettu ja siitä on erittäin hyvä kokemuksia. Puuttumisjärjestelmän tarkoitus ei ensisijaisesti ole henkilön rankaiseminen vaan päinvastoin hänen saamisensa hoitoonohjauksen piiriin. Mikäli kannabiksen käyttö ja hallussapito laillistettaisiin, edes pienen määrän osalta, kannabiksen käyttäjät jäisivät tämän järjestelmän ulkopuolelle.

Kannabiksen käyttö ja sen polttelu lisäävät haittoja niin yleisillä kuin yksityisilläkin paikoilla. Kannabiksen tuoksu on erittäin voimakas ja sen kasvattaminen ja polttelu esimerkiksi kerrostaloasunnoissa ja yleisillä alueilla herättää pahennusta sekä laskee muiden asukkaiden asumisviihtyvyyttä.

Poliisilaitoksen on vaikea nähdä, että muuttamalla tietoisesti sääntelyä siihen suuntaan, että huumausaineiden käyttö olisi hyväksyttävämpää tai vähemmän haitallista saavutettaisiin mitään yhteiskunnan kannalta arvokkaita päämääriä. Päinvastoin muutos johtaisi menestyessään lukuisiin haitallisiin seurauksiin.

Poliisipäällikkö Risto Lammi

Rikosylikomisario Jari Riiali

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 03.12.2021 klo 15:11. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu Eduskunnan lakivaliokunta

Tiedoksi Poliisihallitus
Poliisitarkastaja Teemu Saukoniemi
Poliisitarkastaja Tuomas Pöyhönen
Rikosylikomisario Taina Holstila
Ylikonstaapeli Janne Aro-Heinilä